

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In qua tractatur de Virtute ac Sacrameto Pœnitentiæ

Bosco, Jean a

Lovanii, 1670

Concl. V. Pœnitentia, ut est justitia vindicativa sive compensativa, pro
objecto formali respicit correspondentiam pœnæ ad culpam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73393)

aliquid positivum, & tamen disconveniens tali naturæ, sicut calor excellens est aliquid positivum disconveniens carni. Omnes pœna secundo modo dicta, possunt poni à Deo; quia sunt aliqua positiva sed pœna primo modo non sunt à Deo efficiente, quia non sunt effectibilia.

Ideoquæ illud peccatum secundum (ait Scotus supra in Reportatis) quod est pœna peccati prioris, non est à Deo efficiente, sed non causante iustè propter demeritum præcedens, sicut non datur visionem beatam peccanti non est à Deo efficiente, sed non causante iustè propter demeritum præcedens, & ista pœna est pœna devotiva, & non iniuncta.

150. Peccatum non est pœna, nisi fuerit voluntarium.

Herculè subtractio divinæ gratiæ non est disconveniens homini, nisi in quantum annexitur ipsi peccatum: ergo potius peccatum subsequens, quàm ipsa subtractio meretur denominationem pœnæ; jam autem, ut ad argumentum Dicastillonis (occasione cuius hæc fusiùs dicta sunt) revertamur, peccatum essentialiter est voluntarium. Et quamvis, ut voluntarium secundum Scotum supra, non sit pœna, equidem pœna non esset nisi voluntariè & liberè à voluntate procederet.

Quæ ratio- ne pœnitentiæ respiciat satisfactionem voluntariam?

Ergo consimiliter licet detestatio peccati non sit pœna, in quantum liberè procedit à voluntate, sed quatenus suscipitur in voluntate, equidem pœna sufficiens non esset ad delendam culpam nisi liberè à voluntate procederet. Atque hæc ratio & non alià Pœnitentiæ justificativa respicit satisfactionem voluntariam ut voluntaria est; unàque satisfactionem quæ pœna est. Patet quoque rem, quæ est pœna, posse esse essentialiter voluntariam.

151. Confessarius potest ad vindictam peccatoris imponere orationem mentalem.

Et verò quis dubitare potest Confessarium ad præteritorum peccatorum vindictam & castigationem rectè imponere pœnitenti actum orationis mentalis, aut similem, essentialiter voluntarium? Num ideo illa vindicta seu punitio non erit actus iustitiæ vindicativæ seu punitivæ? Non puto.

Igitur propter argumentum Dicastillonis non est rejicienda sententia Scoti, nisi fortè sit quæstio de nomine, ut supra notavi, de qua parùm curandum, quando constat de re; ut omittam Doctorem Subilem haudquaquam agere de Pœnitentiæ necessaria ad justificationem, quam fatetur posse esse actum elicitem Charitatis, Spei, aut alterius virtutis, ex cuius motivo pœnitens peccatum suum detestatur. Sed de hac detestatione fusiùs infra.

Impresentiarum quæro, quodnam sit objectum formale Pœnitentiæ, ut est iustitia vindicativa sive compensativa, si ita placeat eam appellare. Pro responsione instituitur

CONCLUSIO V.

Pœnitentiæ, ut est iustitia vindicativa sive compensativa, pro objecto formali respicit correspondentiam pœnæ ad culpam.

NEquit meliùs declarari quidditas alicujus virtutis, quàm inquirendo ipsius objectum. Est autem duplex objectum, unum formale, alterum materiale, per analogiam cum materia & forma physicè constitutiva: quemadmodum enim materia est de se indifferens ad varias formas, & per consequens ad varia composita constituenda, per formam autem ad certum compositum determinatur; ita res sic cadens sub virtutem, ut de se sit indifferens ad varias rationes amoris, aut odii, & consequenter ad varias virtutes constituendas, dicitur objectum materiale; ipsa verò ratio motiva amoris vel odii, per quam illa res determinatur ad certam virtutem constituendam, dicitur objectum formale.

152. Duplex ob- jectum alicujus virtutis, materia- le & formale.

Hoc supposito, probatur Conclusio; quia illa correspondentia, vel, ut alii vocant, æqualitas moralis, est ratio motiva, per quam pœna & culpa determinantur ad constituendam iustitiam vindicativam; sicuti æqualitas physica inter datum & acceptum est ratio motiva, per quam datum & acceptum determinantur ad constituendam iustitiam commutativam; per consequens sicuti illa æqualitas strictè dicta inter datum & acceptum est objectum formale iustitiæ commutativæ, ita pariter æqualitas moralis sive correspondentia inter culpam & pœnam erit objectum formale iustitiæ vindicativæ, adeoque Pœnitentiæ, ut est iustitia vindicativa, seu compensativa.

Probatur Conclusio.

Rogas quid intelligam per correspondentiam seu æqualitatem moralem? Respondeo æqualitatem secundum legem iustitiæ vindicativæ; alioquin æqualitas physica vix aut ne vix quidem constitui potest, tum propter gravitatem peccati mortalis, tum propter fragilitatem & imbecillitatem humanam. Unde videmus de facto pro peccatis aliquibus levem pœnam imponi, quæ olim graviori & diuturniori pœnâ puniebantur. Scitè ergo dixit Scotus 4. dist. 14. q. 2. n. 7. Vindicta propriè respicit correspondentiam pœnæ ad culpam secundum legem.

153. Quid sit æqualitas moralis?

Quapropter aliqui pro objecto formali Pœnitentiæ assignant observationem legis divinæ; legis, inquam, vindicativæ; alii recompensationem injuriæ factæ Deo per peccatum; verùm cum illa observatio, ut etiam recompensatio formaliter consistant in aliqua æqualitate, tunc siquidem lex observatur, & injuria recompensatur, quando ponitur illa æqualitas

Scotus.

Legis observatio.

litas inter culpam & pœnam, hinc meliùs illa æqualitas seu correspondentia ponitur objectum formale virtutis.

Sed dicit aliquis; hæc doctrina inducit virtutem Pœnitentiæ, quæ nunquam pœniteat de dolere peccatis, quod sanè videtur contra omnium mentem, qui præcipuum Pœnitentiæ actum existimant esse, pœnitere & dolere, juxta illud Divi Gregorii homiliâ 34. in Euang. & lib. 9. Regist. Epist. 39. Pœnitentiâ est peccata præterita plangere, & plangenda iterum non committere. Similiter autem loquuntur alii Sancti Patres, Hieronymus, Ambrosius, Augustinus, ut inferius videbimus.

Inductio probatur; quia nec ante peccatum commissum; quoniam qui non peccavit, non potest velle efficaciter æqualitatem inter pœnam & culpam, ut clarum est; neque de peccato præterito, quia id non opponitur compensationi sive æqualitati futuræ, imò necessarium est ut postea subsequatur compensatio seu æqualitas inter pœnam & culpam; quare si hæc virtus deberet de illis decernere, potius deberet velle, quòd fuissent, ut fuisset occasio ponendi compensationem seu æqualitatem, quam solùm hæc virtus formaliter vult.

Respondeo, virtutem Pœnitentiæ, quam nos ponimus, efficaciter pœnitere de peccatis tum præteritis, tum futuris; de præteritis quidem absolutè, quatenus vult illa vindicare & ordinare per pœnam à Deo constitutam, & de factò vindicare: de futuris verò sub conditione existentie, quatenus ex nunc vult illa punire debitâ pœnâ, pro tempore, quo existent.

Et verò quoniam pœna à Deo constituta primaria & principalis est detestatio & dolor cum proposito emendationis, nemo sanæ mentis potest dubitare, quin hæc virtus hujusmodi detestationem, dolorem, & propositum imperet, sive absolutè, sive conditionatè secundum jam dicta. Proinde jure merito Sancti Patres dixerunt, Pœnitentiam esse detestationem & dolorem, non formaliter, sed casualiter; quia videlicet efficit, seu potius imperat talem detestationem & dolorem.

Addunt aliqui, quòd sicuti justitia commutativa inclinat non solùm ad restituendum vel reparandum jus strictum justitiæ læsum, sed etiam ad illæsum servandum, sic itidem justitiam vindicativam, cujus actus est Pœnitentia, inclinare hominem non solùm ad sumendam vindictam de peccato commissò, aut injuriam factam recompenlandam, aut etiam ad præcavendum id, quod vindictam seu recompenationem posset mereri.

Nam Legislator, vel humanus tantùm, non solùm habet jus tale quale, ut post transgressionem legis pœnalis, transgressor pœnâ lege

constitutâ puniatur, sed etiam ante transgressionem jus habet ne transgressio fiat; illa ergo virtus, quæ inclinat ad jus illud læsum reparandum, etiam inclinat ad idem jus illæsum servandum.

Alioquin si Deus non haberet jus ne offenderetur, nec post offensam quidem haberet jus ad satisfactionem; sicut si Petrus non haberet jus ad suum pallium, ne illo privetur, non habebit post illud ablatum jus ad restitutionem; & sicut ex ablatione pallii oritur jus ad restitutionem, non quidem novum jus in rigore, sed jus ad aliquid novum; ita etiam Deus ante offensam habebat jus ne offenderetur, & illud idem est postea jus ad satisfaciendum pro offensâ; quare sicut illud jus Petri respicitur ab eadem virtute justitiæ ante & post ablationem pallii, ita hoc jus Dei respici potest ab eadem virtute ante & post offensam.

Fateor, ab eadem virtute potest respici, sed ab illa virtute, quæ per peccatum læsa fuit, unde sicuti castitas inclinat ad non fornicandum, ita post fornicationem inclinat ad illius detestationem: Quæcumque enim virtus, inquit Scotus 4. dist. 14. q. 2. n. 11. inclinat ad complendum in bono honesto, inclinat etiam ad detestandum & ad displicendum de malo inhonesto opposito.

Sed numquid omne peccatum opponitur justitiæ vindicativæ? Minimè. Quod ergo? Illud tantummodo, quod committitur non constituendo æqualitatem inter pœnam & culpam, & hoc indubiè supponit culpam commissam: ergo similiter justitiæ vindicativæ; quæ proinde in suo motivo magis assimilatur gratitudini, quæ non potest habere actum absolutum ante accepta beneficia; quia scilicet solùm movetur à bonitate illa, quæ est in recompenlandis beneficiis acceptis, seu in satisfaciendo illi titulo seu juri morali, quod ex beneficio præstito habet beneficicus, qui titulus, ut liquidò constat, non est ante beneficia, & ideo gratitudo non habet motivum proprium ante illa.

Sic etiam hæc Pœnitentiæ virtus, quam nos ponimus, non habet pro motivo formali, Deum non habere offensum utcumque; sed honestatem, quæ apparet in re pensando peccato per susceptionem pœnæ proportionatæ: nascitur namque Deo jus aliquid seu titulus novus moralis ad expectandam à peccatore recompenationem sive æqualitatem inter pœnam & culpam, qui titulus non erat ante peccatum, & ideo ante peccatum non poterat hæc virtus habere actum absolutum & efficacem; quia nimirum non habebat motivum proprium, id est, honestatem satisfaciendi illi titulo, in quo differt hæc virtus à justitiâ commutativa; titulus quippe seu jus alienum, cui ista justitia vult satisfacere, idem est ante & post injuriam, idem enim jus alienum obligat ad non furandum, & ad restituendum, quod furto ablatum fuerit: at verò jus Dei ad satisfactionem peccatoris

E toris

154. quod virtus...
152. Duplex ob-
jectum alicuius virtutis, materiae & formae.

Probat ut Concl. 5.

153. Quid sit æqualitas moralis?

Scit. 1.

156. Quod sit actus virtutis...

Probat ut a simili.

157. Ius Dei respici potest ab eadem virtute ante & post offensam.

Non omne peccatum opponitur justitiæ vindicativæ.

Iustitia vindicativa assimilatur gratitudini.

158. Non potest habere actum absolutum & efficacem ante peccatum.

USCO

toris oritur præcisè ex peccato, sicut jus ad gratitudinem oritur præcisè ex beneficiis,

159.

Potest habere actum inefficacem.

Dixi signanter, Et efficacem; quia nullum dubium est, quin ante peccatum commissum, quisque etiam maxime justus, possit sibi simpliciter complacere, tum in actu elicto Penitentia, id est, voluntate vindicandi; tum in actu imperato, id est, detestatione & dolore peccatorum.

Imò verò, reponit aliquis, non parvum dubium est, quomodo motivum possit esse honestum, cujus honestas includit peccatum præteritum, cum ille, qui vult hoc motivum sive efficaciter, sive simplici affectu, videatur debere velle ipsum peccatum.

Deus habet aliquem affectum erga peccatum præteritum secundum Lugonem.

Et sanè Cardinalis Lugo disp. 2. n. 36. admittit in punitione peccatoris Deum habere aliquem affectum, non tantum erga penam, sed etiam erga peccatum præteritum prout componit hoc totum, quod est punitio, quod totum habet bonitatem & amabilitatem specialem: pulchrum enim est & amabile, quod peccator puniatur, & propter illam pulchritudinem, quæ Deo placet, vult ponere tormentum, quod cum peccato jam posito, Deo non volente, facit, quod resultet illud totum pulchrum & honestum.

160. Ex quo non sequitur quod simpliciter illud amet.

Ex hoc tamen non sequitur, quod Deus amet vel gaudeat simpliciter & absolute de peccato præterito, sed quod habeat etiam aliquem affectum erga illud: non enim est necesse, quod qui vult, vel amat aliquid propter bonitatem specialem ipsius, eodem modo & eodem genere affectus amet bonitatem ipsam, quæ movet ad amorem.

Voluntas non amat eodem modo bonitatem ac ipsum bonum.

Sic qui amat Petrum propter sapientiam, non ideo amat sapientiam amore benevolentia, quantumvis hæc amore amet Petrum. Similiter venero Regem & prudenter me ipsi subjicio propter dignitatem Regiam; non tamen ideo possum me prudenter submittere dignitati Regiæ, quæ cum non sit natura intellectualis, non est excellentior, sed inferior me: adeoque licet reddat Regem venerabilem, & dignum cui ego me submittam, ipsa tamen non est ut quod, sed solum, ut quo, venerabilis illo genere venerationis.

Ergo consimiliter in præsentia, peccatum præteritum potest constituit partialiter honestatem, quæ redditur amabile tormentum præsens, puta, honestatem punitionis, licet ipsum peccatum non sit amabile eodem genere amoris, quoniam illam amabilitatem solum habet partialiter ut quo, non, ut quod.

161. Quomodo Deo placet bonitas punitionis.

Itaque Deo, antequam fiat peccatum, objicitur bonitas punitionis justæ, & placet Deo illa bonitas, non tamen potest Deus illam absolute velle, propter inconvenientiam quæ secum adfert; sed solum habet simplicem complacentiam circa illam, quæ explicatur per voluntatem quamdam conditionatam, quasi dicat voluntas:

Vellem hoc compositum, & hoc bonum justæ punitionis, nisi afferret inconvenientiam. Similiter postquam peccatum factum est, videt Deus ex illo sequi bonum justæ punitionis; non tamen potest ideo gaudere simpliciter de peccato præterito, sed solum per simplicem complacentiam: prout de facto Ecclesia gaudet de peccato Adæ propter bonum redemptionis, dum ait in Officio Ecclesiastico: O certe necessarium Adæ peccatum, quod Christi morte delendum erat. O felix culpa, quæ talem ac tantum habuit Redemptorem.

Si objicias: nemo potest eligere efficaciter medium, quando finem ipsum non vult efficaciter, sed affectu simplici: ergo nec potest amare efficaciter objectum bonum, propter bonitatem, quam non amat efficaciter, sed solum simplici complacentia. Ergo Deus non potest efficaciter amare penam propter bonitatem punitionis, cujus alteram partem solum amat simplici complacentia.

Respondet Cardinalis supra n. 39. retorquendo argumentum: quia aliquando eligimus medium absolute ad finem, quem tantum volumus sub conditione: v. g. qui vult habere secum medicum & medicinam, ut si in morbum incidit, recuperet sanitatem; vult absolute medium, & tamen finem, hoc est, recuperationem sanitatis vult solum sub conditione, quam nullo modo censetur velle, imò positive odio habet, puta ipsum morbum. Quin imò medium ipsum potest absolute eligi, licet ejus utilitas non ametur absolute, sed conditionate; ut si quis dubius de utilitate herbarum ad curationem, velit eam emere, ut si comperit postea esse utilem, possit eam sibi applicare.

Præterea possum aliquid amare absolute propter bonitatem, quam tantum amo sub conditione, v. g. volo absolute jejunare, ut si forte peccaverim antea, sit compensatio aliqua pro offensa. Cur ergo, qui scit se peccasse, non poterit velle absolute jejunare, ut supposito peccato (quam suppositionem non vult absolute) resultet bonum compensationis seu vindictæ? Hic enim affectus semper est quasi conditionatus respectu peccati: nam sicut ante peccatum possum dicere, volo jejunare & orare, ut si postea peccavero, Deus det mihi spiritum compunctionis, sic & post peccatum possum dicere, volo jejunare, ut supposito quod peccaverim, detur bonum compensationis seu justæ punitionis; per quem actum volo absolute jejunium propter bonum, quod non volo absolute, sed ex suppositione, & quasi sub conditione alterius partis jam positæ.

Si rursus dixeris, ex hac doctrina sequi per argumentum à contrario, quod quando Deus odio habet peccatum hominis, debeat etiam odio habere meritum, quam habet homo de præcepto, utpote à qua notitia actus

162. An medium possit efficaciter eligi propter finem non efficaciter intentum?

163. Possum aliquid amare absolute propter bonitatem, quam tantum amo sub conditione.

164. An Deus habet odium notitiam quæ præcedit peccatum?

actus completur in ratione mali & peccamini, & per consequens quae est pars malitiae totalis.

Respondet Eminentissimus n. 41. negando Consequentiam. Ratio differentiae est clara: quia amor complexi debet esse amor omnium partium; qui enim vult quod existat totum, vult quod existant omnes ejus partes, à quibus non distinguitur realiter totum, & quarum qualibet deficiente non existit totum. At verò qui odio habet totum, non oportet quod odio habeat singulas ejus partes, sed sufficit quod odio habeat unam, nam una deficiente non existit totum: v. g. si nollem habere duo officia propter nimiam occupationem quam afferunt, non sequitur me utrumque nolle, sed sufficit me nolle unum ex duobus. Hæc summam ex Lugone.

Verum invero melius, meo iudicio, respondetur, absolute & simpliciter negando amorem vindictæ seu compensationis includere amorem qualemcumque peccati; aliud enim est peccatum supponi; aliud verò esse partem objecti formalis, amabilis ab ipso affectu vindicandi seu compensandi.

Dico ergo, poenam non amari præcisè secundum se, sed ut est ordinativa seu compensativa culpæ præteritæ; nam, ut ait Scotus 2. dist. 37. q. 2. n. 22. in fine: *Ex quo Deus non vult culpam asserere, non potest melius sive ordinativè anima culpabilis esse, quàm quod sit in poena, quæ non est tantum malum formaliter, quantum est culpa; quia naturam manentem sub culpa ordinat.* Jam verò poena ut talis amari potest, absque eo quod illatenus ametur culpa; imò potius affectu contrario afficitur voluntas, quæ vellet id non fecisse.

Hercule odium peccati, detestatio, dolor, propositum non peccandi sunt principalis poenæ, quæ de facto ordinatur & compensatur culpa ac destruitur; constat autem hæc non consistere cum amore qualemcumque culpæ. Proinde licet peccatum requiratur, ut poena sit eligibilis propter honestatem ordinationis sive compensationis, non tamen requiritur tamquam pars objecti amabilis, sed tamquam terminus seu materia, circa quam ordinandam, vel etiam destruendam verlatur actus Poenitentiae; & quia ordinari non posset aut destrui nisi fuisset, ideo requiritur fuisse.

Num ideo requiritur, quod qui vult illum terminum ordinare aut destruere, habeat affectum aut complacentiam aliquam circa illum? Lique profecto quod non; cum, ut dictum est, displicentia circa illum sit medium principale & necessarium destructionis seu debite ordinationis.

An forte putas, quia ægrotus amans medicinam ut curativam, v. g. abscissionem pedis, ne cancer ulterius serpat, habeat aliquam complacentiam in cancro illo, eò quod si ille non

esset, non esset etiam bona illa abscissio pedis? Sanè vix credo ullum inveniendum, qui eam complacentiam habeat, quin potius, quia summam displicentiam habet in illo cancro, & vult liberari ab eo, ideo vult abscissionem pedis. Amat ergo bonitatem curationis supposito morbo; sicuti peccator confitens peccata sua amat bonitatem Absolutionis supposito peccato, nullo autem modo peccatum præteritum quod confiteretur, sed potius illud detestatur, & dolet fuisse.

Idem cernitur in restitutione, correctione fraterna, & similibus actibus; ideoque falsa est ea doctrina, quod debeant amari omnes circumstantiæ, sine quibus actio amata non foret amabilis. Prout etiam falsa est doctrina, quod debeant odio haberi omnes circumstantiæ, sine quibus actio odio habita non foret odibilis. Quis enim dixerit Deum odisse suam legem, quæ tamen necessaria est, ut fornicatio v. g. quam indubie odit, sit odibilis?

Ex dictis facile evertitur fundamentum Lugonis, ut puta: totum non distinguitur à suis partibus simul sumptis: ergo si totum amatur, debent omnes partes amari; nego quippe peccatum præteritum esse partem punitionis seu compensationis, & dico tantum esse conditionem extrinsecam necessariam ad hoc, ut possit existere punitio seu compensatio, eo modo quo est conditio necessaria, ut existat Sacramentum Poenitentiae; minime autem pars Sacramenti, quidquid sine fundamento reclamet Eminentissimus contra communem hominum apprehensionem. Vide dicta disp. 1. sect. 3. concl. 1. Ubi contra eundem Auctorem latius probavimus, intentionem conficiendi, aut suscipiendi Sacramentum non componere intrinsecè Sacramentum, sed tantum esse conditionem extrinsecam necessariam ut Sacramentum possit existere.

Et gratis admisso, quod honestas compensationis seu vindictæ foret totum aliquod compositum ex peccato præterito & poena, quæ pro peccato præterito infligitur, seu voluntarie suscipitur, respondet Arriaga hic disp. 2. n. 28. non oportere, ut tunc amor feratur in totum, sed in unam partem; cum cognitione tamen alterius: & ad hoc, inquit, non video ego differentiam inter bonum & malum; fateor quidem malum posse esse ex quocumque defectu, bonum autem ex integra causa, hoc tamen principium mihi videtur nullum habere hic locum.

Primo; quia si illud significat, bonum debere componi ex omnibus partibus bonis, malum autem posse resultare ex unica tantum parte mala; non potest principium illud defendi à isto Auctore (Lugonem intelligit) quia ille contrarium docet expressè; ait enim ipsum peccatum præcedens, quod est malum, componere intrinsecè & essentialiter honestatem compensationis quæ talis.

E a Secundò;

amat modo, bum,

Non debent amari omnes circumstantiæ sine quibus actio amata non foret amabilis.

168. Respondetur ad fundamentum Lugonis.

Peccatum præteritum tantum est conditio punitionis, ut etiam Sacramenti Poenitentiae.

169. Alia ref. postea dicitur.

Examinatur principium illud: Bonum ex integra causa &c.

162. A medicina possit effici propter hanc non sicca...

163. Quando non est...

164. Num illud...

165. An Deus...

170.
Vetus illius
principii
sensus.

Secundò; ideo illud principium non est ad rem, quia nihil aliud denotat, quam omnes partes, quæcumque constituunt bonum aliquod, sive illæ sint omnes in se bonæ, sive aliqua malæ (de quo illud principium nihil dicit) debere actu concurrere: nam si vel unica deficiat, jam non manebit bonum illud; è contrario autem malum ex unius partis absentia resultat.

Hæc est genuina explicatio ejus principii, ex qua nihil penitus colligitur pro re præsentis, indè enim non inferitur debere amari partes omnes, aut è contrario non esse necessarium omnes illas odio haberi: solum enim inferitur non posse amari illud honestum complexum, nisi videantur existere, seu nisi sint jam omnes partes; at ut illæ videantur existere, non est necessarium eas amari. Hucusque Arriaga.

171.
Non est ne-
cessarium
juxta Arri-
gam ut a-
mentur om-
nes partes
bonitatis.

Qui proinde n. 31. negat necessarium esse ut amentur, aut odio habeantur omnes partes bonitatis vel malitiæ, sed illas quæ constituuntur in ratione bonarum, vel è contrario in ratione malarum, reliquas verò tantum se habere per modum conditionis ad odium aut amorem, etiam si ad effectum formalem boni aut mali se habeant per modum partis.

Plura de hac controversia vide apud præfatum Auctorem, in quibus tamquam impertinentibus ad stabilendam nostram doctrinam lubens superfedeo: hoc tantum dico, mihi tam inconceptibile videri, quòd inhonestas peccati sit pars essentialis & intrinseca honestatis compensationis seu vindictæ, quam ipsi inconceptibile videntur, quòd ad hoc, ut ego velim mihi cum ingentibus doloribus, ne cancer ulterius serpat, abscindi pedem, debeam gaudere quòd cancer meum pedem infecerit.

172.
Argumenta
Lugonis
quibus pro-
bat bonum
compensa-
tionis non
esse obje-
ctum for-
male Pœni-
tentia-
rum.

Cæterum, ut revertamur ad principalem controversiam, Lugo sup. n. 43. licet existimet, bonum compensationis seu vindictæ posse ex se terminare voluntatem honestam, conatur tamen probare illud bonum non esse objectum formale virtutis specialis Pœnitentiæ, idque argumentis superius breviter insinuat; imprimis quia virtus Pœnitentiæ potissimum est ad dolendum de peccatis commissis, illud autem bonum non movet ad dolendum de peccatis præteritis, cum peccata præterita non obstant, imò profint compensationi ponendæ; nam sine peccato non posset esse compensatio.

Secundum.

Secundò; quia Pœnitentia tale debet habere motivum, ut per se loquendo non possit esse sine dolore & odio peccati. At juxta nostram doctrinam hoc posset fieri; quia virtus Pœnitentiæ solum intendit formaliter ponere æqualitatem inter pœnam & culpam; non quidem quia ipsa Pœnitentia odio habet peccatum, sed

quia amat bonum æqualitatis: ergo sicut gratitudo non affert odium per se loquendo beneficii accepti; ita virtus Pœnitentiæ per se loquendo non affert odium peccati, sed solum amorem æqualitatis seu satisfactionis: stat enim bene, me velle omnino satisfacere pro debito, & reddere æquale, & tamen non dolere de debito illo contracto: sic quippe ille qui emit librum, vult satisfacere pro libro, & non dolet quòd contraxerit illud debitum.

His binis argumentis (quæ contra suum Auctorem probant, bonum pacis cum Deo non esse formale motivum Pœnitentiæ, ut optimè ostendit Dicastillo disp. 1. n. 63. & 66.) superius ex parte satisfecimus; suppleo quod defuit, & dico, ut virtus Pœnitentiæ, quam nos ponimus, inclinet ad odium peccati præteriti, satis est quòd peccatum præteritum opponatur ipsi honestati objectivæ, quam illa virtus intendit; intendit autem servare jus Dei, quod habet tamquam Legistator universalis, ut peccatum præteritum ordinetur per pœnam à lege constitutam; qui conservationi, ut patet, obstat peccatum præteritum non detestatur, cum odium sive detestatio sit pœna principalis à lege præcepta; etiam si simul peccatum præteritum juvet, imò necessarium sit ad hoc, ut virtus Pœnitentiæ possit exercere suum actum.

Si inferas: ergo Pœnitentia optat sui ipsius non existentiam; optat siquidem peccatum non fuisse, quod tamen est necessarium, ut ipsa existat. Respondeo concedendo totum: nam licet innato appetitu quælibet res optet sui existentiam, elicitus tamen appetitus potest etiam directè optare carentiam existentiam; quando ista carentia proponitur ei ut majus bonum subiecti, quod bonum præcipuè solent amare voluntatis actus.

Quid evidentius quàm Jobum optasse sui non existentiam, quando cap. 3. maledixit diei suo, & locutus est: *Pereat dies, in qua natus sum, & vox, in qua dictum est, conceptus est homo verus. 2.* Et verò quis dubitet damnatos in inferno sæpissimè optare sui non existentiam? *Bonum siquidem erat ei (loquitur Christus de Juda proditore Matth. 26. v. 24) si natus non fuisset homo ille. Si bonum; cur Judas hoc non potuit optare?*

Cum ergo in carentia peccati præcedentis, Pœnitentia, quæ amat bonum æqualitatis, deprehendat majus bonum subiecti, quàm in ipsa æqualitate; quia homini melius est non peccasse, quàm deinde pro peccato reddere æquale, sicut melius est non infirmari, quàm sanari; indè fit, ut optimè possit illa virtus optare ne fuerit peccatum, & per consequens ne sit commoditas constituendi æqualitatem inter pœnam & culpam, & tandem ne ipse actus potuisset existere.

Et

Et dato quod detestatio & dolor de peccato non possit esse actus elicitus Pœnitentiæ, sufficit nobis quod possit esse actus imperatus, de quo nemo dubitat, quandoquidem, ut iam sæpius dixi, fit principalis pœna, adeo ut sine illa non possit esse vera Pœnitentia.

Ex quo liquidò constat disparitas inter Pœnitentiã & gratitudinem: nam ad compensationem beneficii nullatenus requiritur, quin potius obest, aut certè non iuvat odium beneficii, sed è contrario amor beneficii est quædam compensatio: est ille, qui vult esse gratus benefactori, possit dolere seriò, quòd sibi fit collatum beneficium, quo obligetur ad alienandam à se rem aliquam sibi charam.

Sed contrà, dicit aliquis; tametsi de factò ita se res habeat, ut dolor sit pœna proportionata & necessaria, quia Deus sic voluit vindicari peccatum; potuit tamen Deus aliam pœnam exigere v. g. jejunium, eleëmofynam &c. ergo tunc possit esse vera Pœnitentia sine dolore, contra communem sensum SS. Patrum & Conciliorum. Respondeo, Patres & Concilia loquuntur secundùm id quod de factò est, non quod est possibile.

Si rursum arguis: poterit quis ex ignorantia invincibili exsternare non esse necessarium dolorem de peccatis, sed sufficere jejunium v. g. aut eleëmofynam; tali casu ipse habebit verum actum virtutis Pœnitentiæ, & tamen non erit sufficienter dispositus ad Sacramentum Pœnitentiæ, quod videtur absurdum.

Respondeo, hoc minimè esse absurdum; imò de factò sæpè contingere, ut quis habeat virtutem Pœnitentiæ, quin etiam actum Pœnitentiæ, qui sit dolor, & tamen non sit sufficienter dispositus, si videlicet non sit dolor supernaturalis. Sicuti ergo non requiritur ad justificationem, sive in Sacramento Pœnitentiæ, sive extra illud actus specialis virtutis Pœnitentiæ, ut statim dicam cum Scoto, ita etiam non semper sufficit; sed tunc tantùm, quando est secundùm legem à Deo ordinatam.

Deinde, aliud est velle se vindicare de peccato, & aliud actualiter se vindicare; veluti aliud est velle amare, velle colere Deum, & aliud illa actu facere: jam verò ignorans in casu proposito, habebit quidem actum elicitum virtutis Pœnitentiæ, non tamen actum imperatum; qui requiritur ex lege Dei ad Sacramentum Pœnitentiæ.

Nec moveat quempiam; quòd Concilium Tridentinum sess. 6. c. 6. agens de dispositione requisita ad justificationem nullam faciat mentionem vindicationis; quoniam, etiam secundùm Scotum, non requiritur talis actus ad justificationem: sic enim ait Doctor Subtilis 4. dist. 14. q. 2. n. 13. De secundo principali, scilicet an pœnitere ut actus virtutis requiratur ad detestationem peccati; dico quod non ut actus unius determinate virtutis. Probat ex auctoritate

Ezech. 18. & 33. Quacumque hora ingemuerit peccator &c.

Idque omnes debent fateri, cum certum sit in quacumque sententia sufficere detestationem & dolorem ex motivo amoris Dei super omnia; & tamen hic dolor non est actus virtutis specialis Pœnitentiæ: quid ergo mirum si illius vindicationis ibi non meminerit Concilium?

Quæ cum ita sint, persisto in Conclusione; & rursum assero objectum formale virtutis specialis Pœnitentiæ esse correspondentiã pœnæ ad culpam secundùm legem iustitiæ vindicativæ; pœnæ; inquam, quam quisque sibi ipsi infligit. Ideo Deus, inquit Scotus supra n. 2. in fine, licet puniat peccatorem, non dicitur pœnitere; quia non sibi, sed alteri pœnam infligit: sed sibi ipsi infligens dicitur pœnitere, id est, sibi pœnam applicandam tenere.

Ex quo non difficulter resolvitur, quodnam sit objectum materiale hujus virtutis, culpa videlicet & pœna; hæc proximum, illa remotum: hæc actus primarii seu prosecutionis, illa actus secundarii seu fugæ. Sic itaque

CONCLUSIO VI.

Objectum materiale proximum Virtutis specialis Pœnitentiæ est quilibet actus internus vel externus ad vindicandum assumptus. Inter actus internos merito computatur detestatio peccati, quæ etiam sæpissimè Pœnitentia appellatur. Potest esse actus Charitatis, Spei, aliarumque virtutum, prout ex hoc aut illo motivo elicitur.

DE prima parte hujus Conclusionis parva aut nulla est controversia inter Doctores, & constat ex definitione seu descriptione objecti materialis in principio precedentis Conclusionis allegatâ; cum enim hujusmodi actus sint indifferentes ad diversas virtutes constituendas, per hoc quòd illos assumo ad vindicandum peccatum à me commissum, determinantur ad constituendam virtutem specialem Pœnitentiæ.

Sicuti ergo objectum materiale proximum Religionis est cultus divinus, id est, actus internus vel externus, qui assumitur in signum summæ Dei excellentiæ, & nostræ subjectionis. Similiter objectum materiale iustitiæ commutativæ, illud quod assumitur ad constituendam æqualitatem inter datum & acceptum:

E 3 iustitiæ

179. Deus licet puniat peccatorem, non tamen dicitur pœnitere. Scotus.

180. Probatur prima pars Conclusionis prioris.

Item à s. m. lli.

173. Respondeo.

174. Objectio.

Solvitur.

Appetitus elicitus potest directè optare eam existentiam.

103.

Math. 26.

175. Pœnitentiã potest optare eam potestatem.

Ad delictum peccati non requiritur virtus Pœnitentiæ.